

18.05—22.10.2023
DOSSIER DE PREMSA

Art en dipòsit

EXPEDIENT 2619

MATARÓ 1936 - 2023

CA L'ARENAS
MUSEU DE MATARÓ

La història de la majoria dels museus catalans no s'entendria sense el trasbals que va suposar la Guerra Civil per al conjunt del patrimoni del país. Hi hagué un abans i un després en la museografia catalana, i Mataró no en va ser una excepció. Gairebé noranta anys després d'aquell trist episodi, s'ha volgut posar llum en aquest capítol de la història de les col·leccions del museu i mostrar, fins on ha permès la tasca de recerca, la naturalesa, els orígens i les conseqüències del projecte museístic de Can Serra, la seu del museu municipal, que va començar a prendre forma els primers anys de la dictadura franquista.

Aquell nou Museu de Mataró va conformar-se amb donacions de particulars, amb fons aplegats abans de la guerra a l'Escola d'Arts i Oficis –uns 800 objectes–, amb obres de la salvaguarda republicana i amb objectes dels dos dipòsits realitzats el 1944 pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN), el servei franquista creat l'abril de 1938 per gestionar la devolució dels béns històrico-artístics aplegats per la Junta Central del Tesoro Artístico de la República i, per al cas català, pel Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat (SPHAC). Era un museu concebut com un gran contenidor al·luvial d'objectes artístics, etnogràfics i arqueològics, a la manera dels museus vuitcentistes.

Sala noble de l'edifici de Can Serra, Museu de Mataró, c. 1965.
Autor: Josep-Lluís Pérez Reus. Fotomuntatge.

Enterrament de Crist, s. XVI. Marcellus Coffermans.
Oli sobre fusta. MdM 6130

Cartell imprès. Mataró, 1936 - 1938

Per raons ben diverses, els béns requisats durant la guerra que no van ser retornats als seus propietaris van passar a ser de titularitat del nou Estat Nacional, que els va cedir en qualitat de dipòsit a museus, institucions i particulars. El Museu de Mataró no va ser l'únic museu català en rebre objectes d'aquesta procedència, però sí un dels més beneficiats del repartiment. L'**Expedient 2619** identifica els dos lots cedits a Mataró l'11 de maig i 2 d'agost de 1944. El primer aplegava 57 ítems inventariats de tota mena, amb obres de Masriera, Rusiñol o Galwey. El segon lot constava de 880 peces, que incloïa 300 monedes, 326 medalles i 254 objectes més, amb joies, elements decoratius i un bon nombre d'obres d'art (sèries de gravats de Goya, dos dibuixos de Salvador Dalí, pintures de Nonell, Brull, Nogués, Armet, Vayreda, pintures d'alta època, etc.).

El retorn d'obres i la posterior confecció dels lots dels dipòsits no s'entendria sense l'acció prèvia del SPHAC, que havia estat decisiva per a la salvaguarda dels fons dels museus catalans i d'un bon nombre de col·leccions particulars. Va encarregar-se d'elaborar inventaris i de marcar els objectes per poder garantir, en el futur, la traçabilitat de les obres. I tot i que inicialment es va parlar de salvaguarda i protecció, la nacionalització dels béns per a fins culturals es va veure com una fita possible. Els llistats d'obres van ser decisius per a la gestió dels trasllats i per a la tasca de devolució duta a terme pel SDPAN, que va afegir noves marques als objectes en forma d'etiquetes i inscripcions.

Avui, l'estudi de tota aquella documentació generada, dispersa en diferents arxius i des de fa pocs anys posada progressivament a l'abast dels investigadors, permet creuar dades i contrastar-les amb la informació continguda a les pròpies obres. És el cas de

les etiquetes que es preserven als reversos, testimonis punyents de les vicissituds del salvament del patrimoni artístic català en temps de guerra. A mà o mecanografiades, més grans o més petites, són cicatrius esgrogueïdes d'un temps que mai no ha acabat de passar del tot. Se'ns fan invisibles davant la bella aparença de les formes i dels colors dels anversos, però hi són, com ferides mal tancades de la part més fosca de la nostra pròpia història i com a recordatoris d'un passat que es fa imprescindible visitar.

Fotomuntatge de *Pan i Syrinx*, s. XVII, autor desconegut, MdM 5223 amb clixé fotogràfic b/n, ACA, CULTURA, 7

LES ETIQUETES, UNA DOCUMENTACIÓ ESSENCIAL PER A LA TRAÇABILITAT DE LES OBRES

La varietat de grups, entitats, serveis i particulars, entre altres, que dugueren a terme accions de requisada és amplíssima, i es pot comprovar a través de les etiquetes adossades al revers de les obres dipositades pel SDPAN al fons del Museu de Mataró.

L'heterogeneïtat d'actors participants en el decomís, a la qual cal sumar els aplecs de salvaguarda vinculats a accions individuals (o sense cap filiació concreta), dona idea del trencaclosques que suposa la recerca sobre la procedència de cadascuna de les obres ingressades al Museu. S'ha de comptar, a més, que en la majoria dels casos són peces disperses, retalls de grups no reclamats, sense cap lligam entre unes i altres. També són desiguals els marcatges conservats: en algunes obres es pot reconstruir la traçabilitat de les peces des dels responsables inicials de la requisada a l'assumpció final de la propietat per part del SDPAN. En altres casos, una simple numeració pintada en vermell (que identifica l'inventari fet pels agents de la Generalitat republicana) o una etiqueta solta són els únics testimonis disponibles. De la mateixa manera, hi ha obres que poden resseguir-se a través dels fons documentals dels arxius i n'hi ha altres, la majoria, que amb prou feines es poden documentar per la seva única presència en un inventari exigü.

Anvers i revers d'*El príncep i el prelat*, s. XX. Virgilio Mattoni.
Oli sobre fusta. MdM 5836

El recorregut i la tria de peces que proposa l'exposició és una agrupació ordenada per les diferents tipologies d'etiquetes i informacions, que en alguns casos han servit de baula per estendre les recerques cap a d'altres fons o que n'anuncien de futures i molt prometedores.

L'exposició *Expedient 2619. Art en dipòsit (Mataró 1936-2023)* és un projecte concebut com un acte necessari de transparència, en la línia del camí emprès per alguns grans museus i institucions europees a l'hora de revisar la naturalesa dels seus fons. I és, també, una invitació a la ciutadania a reflexionar sobre un temps i uns fets encara molt poc coneguts.

Francesc Miralpeix, historiador de l'art de la Universitat de Girona i comissari de l'exposició

Clixé fotogràfic b/n. ACA, CULTURA, 7 i retrat femení, s. XIX, Ramon Martí Alsina, oli sobre tela. MdM 5851

Expedient 2619. Art en dipòsit (Mataró 1936-2023), aplega prop d'un centenar de peces del fons del Museu de Mataró i ha comptat amb la col·laboració, entre d'altres, de l'Arxiu Municipal de Mataró, l'Arxiu Comarcal del Maresme, el Museu Arxiu de Santa Maria, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, el Museu d'Història de Catalunya, CRAI Biblioteca Pavelló de la República. Universitat de Barcelona, l'Arxiu Nacional de Catalunya, l'Arxiu fotogràfic de Barcelona, l'Institut Amatller d'Art Hispànic, el Museu d'Arqueologia de Catalunya, el Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, la Biblioteca Nacional de Espanya i l'Archivo Regional de Madrid.

—

Per completar la mostra dels objectes que formaven part dels 2 dipòsits, l'exposició tindrà un complement museogràfic, a les sales d'exposicions temporals de Can Serra de mitjans de juliol a finals de setembre.

—

Durant els mesos que dura l'exposició es programaran diverses activitats. Es pot consultar tota la programació a www.culturamataro.cat.

—

El Museu de Mataró col·labora en el projecte I+D IGUEMUS "El impacto de la Guerra Civil en la configuración de los museos de Catalunya. Trazabilidad, localización y destino de los bienes culturales salvados" que porta a terme l'Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural (ICRPC), durant el període 2022-2026.

Art en dipòsit
EXPEDIENT 2619
MATARÓ 1936-2023

Art en dipòsit
EXPEDIENT 2619
MATARÓ 1936-2023

Exposició

Del 18 de maig al 22 d'octubre de 2023

ORGANITZACIÓ I PRODUCCIÓ

Ajuntament de Mataró / Direcció de Cultura /
Museu de Mataró

DIRECCIÓ

Anna Capella

COMISSARIAT

Francesc Miralpeix, Universitat de Girona-Institut
Català de Recerca en Patrimoni Cultural

COORDINACIÓ

Mireia Blesa i Aina Mercader

DOCUMENTACIÓ

Abraham Giraldés

TEXTOS

Francesc Miralpeix

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

Dani Vivern

DISSENY GRÀFIC I MUSEOGRAFIA

Andrea Manenti

CONSERVACIÓ

CRAT, Conservació i Restauració, SCP

PRODUCCIÓ I MUNTATGE

Arterri Transport d'Art; Maud Gran Format, SL;
Equip de la Direcció de Cultura

SERVEI EDUCATIU

Magma Cultura

PRÉSTEC D'OBJECTES

Arxiu Nacional de Catalunya; CRAI Biblio-
teca Pavelló de la República. Universitat de
Barcelona; Museu Arxiu de Santa Maria de
Mataró; Museu d'Història de Catalunya

CESSIÓ D'IMATGES

Archivo Regional de Madrid; Arxiu Comarcal
del Maresme; Arxiu Fotogràfic de Barcelona;
Arxiu Nacional de Catalunya; Biblioteca Nacional
de España; Institut Amatller d'Art Hispànic;
Museu d'Arqueologia de Catalunya; Arxiu de la
Corona d'Aragó; Museu de Mataró; Servei de
Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de
Barcelona

FOTOGRAFIES

Sergio Ruiz

TRANSPORTS

Arterri Transport d'Art

ASSEGURANÇA

Ferrer Ojeda Asociados, SL

AGRAÏMENTS

Joan Bosch, Eduard Caballé, Gemma Domènech,
Santos M. Mateos, Joaquim Nadal, Maria de Lluc
Serra, Adrià Vázquez, família Estrany

L'estudi de les col·leccions del Museu de Mataró
forma part del projecte I+D IGUEMUS "El
impacto de la Guerra Civil en la configuración de
los museos de Catalunya. Trazabilidad, localiza-
ción y destino de los bienes culturales salvados"
que porta a terme l'Institut Català de Recerca en
Patrimoni Cultural (ICRPC)

HORARI

Dijous i divendres de 17 a 20 h
Dissabtes d'11 a 14 h i de 17 a 20 h
Diumenges d'11 a 14 h
Tancat els festius

ENTRADA GRATUÏTA

Visites guiades: segon dissabte de mes a les 18 h
Activitats familiars: segon diumenge de mes a les 12 h
Visites concertades per a grups i escoles:
937 412 930 (de dilluns a divendres de 9 a 14 h)
educacultura@ajmataro.cat

Per a més informació:
www.culturamataro.cat

Segueix-nos a:

 Cultura Mataró
 @CulturaMataro
 @culturamataro

 Museu de Mataró
 @museumataro

CONTACTE PER MITJANS DE COMUNICACIÓ I PREMSA

MARTÍ LÓPEZ VILA
mlvila@ajmataro.cat
664 221 094

ANNA CAPELLA MOLAS
acapella@ajmataro.cat
666 579 755

CA L'ARENAS - MUSEU DE MATARÓ

C. d'Argentona, 64, 08302 Mataró
937 582 401 | museum@ajmataro.cat

MUSEU DE MATARÓ

Amb la
col·laboració de:

